

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Český jazyk

9. ročník

inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské a informační gramotnosti

ŽIVÉ NÁŘEČÍ

*soutěž k zlepšování čtenářské gramotnosti, prohloubení učiva
mluvnice o dialektu*

vl.znak: UM-ČJ

Živé nářečí/Ostravak Ostravsky: Paru dřistu na uvod (Denik

Ostravaka 1 a 3, Repronis 2002 a 2005)

CHARAKTERISTIKA: Doplňující hodina českého jazyka mluvnice v 9. ročníku. Cílem je procvičit čtenářské strategie (kompetence k řešení problémů), dále rozvíjí zejména kompetence k učení (vyhledávání a třídění), komunikativní (rozumění textu, diskuze, tvorba...), kompetence k řešení problému (různorodost, samostatnost...), kompetence sociální a personální (spolupráce, vytváření atmosféry, prezentování se).

Pomůcky: Pracovní texty, pracovní listy s článkem, psací potřeby a balicí papír, losovací tabulka – kartičky z ní, počítače v počítačové učebně.

Postup:

- 1) a) **Učitel rozdělí třídu do 6-10 členných skupin, nechá losovat činnost, motivačně přednese** žákům něco o životě autora, pokusí se o co nejvěrnější čtení (přízvuk na předposlední slabice, tvrdost a měkkost souhlásek) ostravštiny:

Ostravak Ostravski (11. srpna 1967) je pseudonym známého ostravského bloggera. Od roku 2004 do roku 2006 vydával blog psaný fonetickým přepisem ostravského dialektu. Styl psaní je velkou částí veřejnosti považován za čtivý a humorný, o čemž svědčí obrovská návštěvnost na jeho internetovém blogu i desetitisíce prodaných knižních výtisků. Koncem roku 2006, při příležitosti dvouletého výročí psaní svých příběhů, Ostravak Ostravski oznámil na stránkách svého blogu, že se rozhodl „zavřít kram“ a s psaním příběhů na internetu skončit. Weblog již navštívily přes 3 miliony čtenářů. Vznikl i jeho fanclub, který si říká Ostravakova partyka. Pravá identita Ostravaka Ostravského není známa, občas se spekuluje i o možnosti, že za pseudonymem Ostravak se skrývá některá známá a literárně nadaná osobnost ze slezsko-moravského regionu (např. Jaromír Nohavica, který však podobné spekulace opakovaně popřel). Podle blogu se narodil 11. srpna 1967.*

http://cs.wikipedia.org/wiki/Ostravak_Ostravski

- b) Jeho citaci o záměně s Rudou z Ostravy:

Rano sem se dostal přý čitani Internetu na stranku s vašim rozhovorem s pajtašem, kery se pravi Ruda z Ostravy. Pan Kavalčík už zapomněl, jak se dostal na vysluni tym, že ukrad moju historku “Jak mama dodrbala mikrovlnku”, s keru vystupil na HBO bez toho, že by se zoptal skutečného autora a potom měl eště blbe pindy v majlach, jak sem se mu ja, aji ludě z Repronysu ozvali, že

autorske prava platí pro každého (emajlova “diskuse” k dispozici). Čert to vem a šlak ho za to tref.

*Ale! V žádném případě se nepřejí být spojovány s ním žádným způsobem. Temu vás prosím, vypustit v tom jeho životopise ve větě “Michal Kavalčík, známý pod přezdívkou Ruda z Ostravy nebo Ostravak” to “nebo Ostravak” bo on je spíš pražský herec, než pravý ostravak. Navíc Ostravu ani něžna, bo enom chumaj by moč spívat ve svojím slavném songu “Kdysyk sem byl horník, ja na **Dubině** faral”. A esli mu kdysyk přezdíva Ostravak, tak možná enom on sam.*

A esli cititě z mojego emajlu nasratost', tuž ja, matě pravdu.

<http://denik.ostravaka.cz/>

- 2) jeden ze skupiny se pokusí **přečíst následující úryvek**, tento soutěžící není přítomen čtení ostatních, čtení samotné bude zařazeno až v závěru hodiny.

PARU DŘYSTU NA UVOD (Denik Ostravaka 1, Repronis 2002)

Sedim sy tak na svojim nejoblíbenějším místě a přemýšlam o něsmrtelnosti bruka. Jak sem šahal po hajzelpapiru, spomněl sem sy, jak sem kdysyk jak maly harant byl na družebním pijonyrskim taboře, kaj sem se branil jet, ale musel sem, bo tata horník to dostal přidělene v robotě a to se neodmítalo. Jak tam partyja zystila, odkad' sem, hned mi dali přezdítku „Ostravska klobasa“. Celkem mě to sralo, tuž sem ostatním začal řikat' tež podle žradel, například „Pardubicki perník“, či „Znojemska ogurka“. Ale přyznam se, nemělo to taki zvuk, jak ostravska klobasa, na keru sem už ke końcu pobytu celkem slyšel. Přypadal sem sy jak mantak temu, že sem z Ostravy.

- 3) Další dva ze skupiny se v určeném časovém úseku pokusí s pomocí internetu:

- a) **získat co nejvíce** slavných literárních **pseudonymů** (nikoliv pseudonymů moderních blogerů) i s pravými jmény autora.
- b) vysvětlit, co mají společného věty z ukázky *Paru fajnych hlašek*, **jak se uvedený mluvnicko-literární jev jmenuje** (přirovnání), které dvě věty **k tomuto zařazení nepatří**, co znamená 6 označených vět doslovně, **vysvětlit podtržená jména s velkými písmeny**

Enem sem šlapnul na chodník před domem, řyt'berger jak Romanov a už sem brusyl kostrč.

Ve škole sem kdysi lital jak Chuantorena se salmonelozu.

Hnaty mě bolely jak Meresjeva po přystani.

Podívala se na mě jak Jehovista na vojensku knížku.

Nafukla se jak vystupni kontrolorka ve Vulkanu.

Maša měla na pysku vic železa jak Lance špic na přednim kole.

Paru fajnych hlašek: (Deník Ostravaka 3, Repronis 2005)

Enem sem šlapnul na chodník před domem, řyt'berger jak Romanov a už sem brusyl kostrč.

Ve škole sem kdysi lital jak Chuantorena se salmonelozu.

Zařechtal se, jak když koktavý chčí na vlnitý plech.

Šef je ale sviňa odolná jak flek na galatach.

Čučel na ňu jak filatelista na maurycyja.

Prohlížaly sy mě jak pyroman senik.

Jaruna do kanclu vplula jak ledovec před tytanykem.

Marek se v kvartýru vznášal jak vzducholod' nadmutých duchodcu.

Vrazil na hajzel jak serfař na cunami.

Chvilu na mě čuměl jak Jan Tleskač na favoritku.

Segra na mě vyjela jak Šumacher z depa.

Byl sem rudy jak spartakijadni trencle.

Třý škopki do mě zahučely jak intersyty do tunela.

Byl sem něnapadny jak jeptiška v tangach.

Nohi mi potem ztěžkly jak nepohodlnemu podnikatělovi.

Je mu inteligentovi 30 roku, ale jeho porodník musel mět kluzke ruki.

Byl sem pyšny, jak bezruki na hajzlu.

Hnaty mě bolely jak Meresjeva po přystani.

Podívala se na mě jak Jehovista na vojensku knížku.

Nafukla se jak vystupni kontrolorka ve Vulkanu.

Familija už byla rozlezla kvartýrem jak pliseň v kupelce.

Vyčítky mamy se segru bych slyšel eště na rozptylove luce.

Maša měla na pysku vic železa jak Lance špic na přednim kole.

Hela vyskočila jak když čivava přehryze vánoční elektrycke svički.

4) Určený člen skupiny vytvoří **osnovu celého textu**, napíše ji na papír, doplní svým novým názvem a zapíše i podle jeho soudu hlavní myšlenku textu.

5) Ostatní si rozdělí **otázky a úkoly**, které jsou vždy za úseky, kterých se týkají.

*Tež sy spominam, jak sem jedneho **gizda** musel pořadně zbuchat', **bo** tvrdil, že Ostrava smrdí a ja tež. Jak sem potom s pijonyrami vyražal do Beskid, v duchu sem se mu omluval, bo ty navraty vlakem staly za to. U okna zme dycki ze zavřenými očami sutěžili, kdo **spiš** pozna hranice Ostravy po čuchu. A to, že sněží černobile jak na stare televize Merkur po dvanaste večer, to sem tež bral jako normalni. Až ty hory mě přesvědčily, že **kajsyk** je chiba.*

Otázky a úkoly:

- k označeným slovům přidej jejich český překlad

- vysvětli tyto úseky:

*ze zavřenými očami sutěžili, kdo **spiš** pozna hranice Ostravy po čuchu*

sněží černobile jak na stare televize Merkur po dvanaste večer

Eště na vojně sem se něrad chlubil, odkavad' sem. Něstal sem o to jejich věčně posylani do sklepa, že pry se mi tam budě jako hornikovi lepší spat'. Tež sem se parurazy zbudil s gichtem natřeným černým kremem na buty. Sary mi potom vysvětloval, že sem ze spani řval, že chcu dom, tuž mi to chtěl ulehčit'. Tuž první rok fajne spominki. Po roce už sem se aji naučil „bez problémů krásně pěkně česky“, bo kdo měl furt posluchat' ty jejich blbe posměšky.

Otázky a úkoly:

- jak by se dalo nazvat chování ostatních vojáků jedním slovem (**šikana**)

- kdo je **sary** v *sary mi potom vysvětloval...* a) nadřízený poddůstojník, b) **služebně starší voják tzv. mazák** c) autorův intimní přítel

*Nu ale co chcu **pravit'**. Jak tu člověk v te naši Ostravjence žije, skoro sy ani něuvědomuje, co všecko se tu změnilo. Nědavno měli přýjet na navštěvu znami z Čech aji s děčkama, tuž chtěli vědět, co tu. Hňupi se těšili na město obsazene hornikama v plne polni a jak budu překračovat' kusy uhla na ulici. Jak sem je povodil po znovuobnovenym Slezkim hradě, po minyměstečku vedle*

*Černe luki a tež sme zabrusyli do dolu Michal a Hornickeho muzea, aby s te horničiny tež **cosyk** měli, byli nekoněc spokojeni. Vytahnul sem je aji navrch na radnicu a sam sem byl překvapeny, jak je ta naša Ostrava zelená. Oni nadšením ani nĚdychali a urĚitě to nĚbylo tym, že jeho **robka** ma strach z vyšek. Nakoneĉ sme skonĉili na Stodolni a to sme ju ani neprošli celu. Jak odjĚžd'ali, vyslechnul sem sy sladke slova pro muj sluch: „Ty se máš, že tady bydlíš!“*

*Naraz sem pochopil, že muj děcki stud je v **dupě**. Vĉil sem hrĉy, že sem z Ostravy a že sem Ostravak.*

Zdař buch!

10. března 2005

Otázky a úkoly:

- k oznaĉeným slovům pŕidej jejich ĉeský pŕeklad
- vysvětlí tyto úseky (i s pomocí internetu):
hŇupi se těšili na město obsazene hornikama v plne polni

nakoneĉ sme skonĉili na Stodolni

„Ty se máš, že tady bydlíš!“

6) Prezentace a bodové hodnocení, výsledky soutěže

Losovací tabulka (k rozstřihání):

ĉti	vyhledávej na internetu	odpovídej na otázky, řeš úkoly	odpovídej na otázky, řeš úkoly	odpovídej na otázky, řeš úkoly
vyhledávej na internetu	napiš osnovu, nadpis, hl. myšlenku	odpovídej na otázky, řeš úkoly	odpovídej na otázky, řeš úkoly	pomáhej, kde se dá

Pracovní texty:

PARU DŘYSTU NA UVOD

Sedím sy tak na svojm nejoblíbenějším místě a přemýšlam o něsmrtelnosti bruka. Jak sem šahal po hajzelpapiru, spomněl sem sy, jak sem kdysyk jak maly harant byl na družebním pijonyrskim taboře, kaj sem se branil jet, ale musel sem, bo tata hornik to dostal přidělene v robotě a to se něodmitalo. Jak tam partyja zystila, odkad' sem, hned mi dali přezdivku „Ostravska klobasa“. Celkem mě to sralo, tuž sem ostatnim začal řykať tež podle žradel, napřykklad „Pardubicki perník“, či „Znojemska ogurka“. Ale přyznam se, nemělo to taki zvuk, jak ostravska klobasa, na keru sem už ke koncu pobyta celkem slyšel. Přypadal sem sy jak mantak temu, že sem z Osrtavy.

Tež sy spominam, jak sem jednoho gizda musel pořadně zbuchať, bo tvdil, že Ostrava smrdi a ja tež. Jak sem potem s pijonyrami vyražal do Beskid, v duchu sem se mu omluval, bo ty navraty vlakem staly za to. U okna zme dycki ze zavřenými očami sutěžili, kdo spiš pozna hranice Ostravy po čuchu. A to, že sněži černobile jak na stare televizy Merkur po dvanaste večer, to sem tež bral jako normalni. Až ty hory mě přesvěčily, že kajsyk je chiba.

Eště na vojně sem se něrad chlubil, odkavaď sem. Něstal sem o to jejich věčne posylani do sklepa, že pry se mi tam budě jako hornikovi lepší spaf'. Tež sem se parurazy zbudil s gichtem natřeným černym kremem na buty. Stary mi potem vysvětloval, že sem ze spani řval, že chcu dom, tuž mi to chtěl ulehčit'. Tuž první rok fajne spominki. Po roce už sem se aji naučil „bez problémů krásně pěkně česky“, bo kdo měl furt posluchať ty jejich blbe posměški.

Nu ale co chcu pravit'. Jak tu člověk v te naši Ostravjence žije, skoro sy ani něuvědomuje, co všecko se tu změnilo. Nědavno měli přyjet na navštěvu znami z Čech aji s děckama, tuž chtěli vědět, co tu. Hňupi se těšili na město obsazene hornikama v plne polni a jak budu překračovať kusy uhla na ulici. Jak sem je povodil po znovuobnovenym Slezkim hradě, po minyměstečku vedle Černe luki a tež sme zabrusyli do dolu Michal a Hornickeho muzea, aby s te horničiny tež cosyk měli, byli nekoněc spokojeni. Vytahnul sem je aji navrch na radnicu a sam sem byl překvapeny, jak je ta naša Ostrava zelena. Oni nadšenim ani nědychali a určité to něbylo tym, že jeho robka ma strach z vyšek. Nakoněc sme skončili na Stodolni a to sme ju ani neprošli celu. Jak odjížděli, vyslechnul sem sy sladke slova pro muj sluch:

„Ty se máš, že tady bydlíš!“

Naraz sem pochopil, že muj děcki stud je v dupě. Včil sem hrdy, že sem z Ostravy a že sem Ostravak.

Zdař buch!

10. března 2005

Paru fajnych hlašek:

Enem sem šlapnul na chodník před domem, řyt'berger jak Romanov a už sem brusyl kostrč.

Ve škole sem kdysi lital jak Chuantorena se salmonelozu.

Zařechtal se, jak když koktavý chci na vlnitý plech.
Šef je ale sviha odolná jak flek na galatach.
Čučel na ňu jak filatelista na maurycyja.
Prohližaly sy mě jak pyroman senik.
Jaruna do kanclu vplula jak ledovec před tytanykem.
Marek se v kvartýru vznášal jak vzducholod' nadmutých duchodcu.
Vrazil na hajzel jak serfař na cunami.
Chvilu na mě čuměl jak Jan Tleskač na favoritku.
Segra na mě vyjela jak Šumacher z depa.
Byl sem rudy jak spartakijadni trencle.
Tři škopki do mě zahučely jak intersyty do tunela.
Byl sem něnapadny jak jeptiška v tangach.
Nohi mi potem ztěžkly jak nepohodlnému podnikatělovi.
Je mu inteligentovi 30 roku, ale jeho porodník musel mět kluzke ruki.
Byl sem pyšny, jak bezruki na hajzlu.
Hnaty mě bolely jak Meresjeva po přystani.
Podívala se na mě jak Jehovista na vojensku knížku.
Nafukla se jak vystupni kontrolorka ve Vulkanu.
Familija už byla rozlezla kvartýrem jak pliseň v kupelce.
Vyčitky mamy se segru bych slyšel eště na rozptylove luce.
Maša měla na pysku vic železa jak Lance špic na přednim kole.
Hela vyskočila jak když čivava přehryze vánoční elektrycke svički.

Pracovní listy a bodování:

1) 0-5 b za čtení:

Sedim sy tak na svojim nejoblíbenějším místě a přemýšlam o něsmrtelnosti bruka. Jak sem šahal po hajzelpapiru, spomněl sem sy, jak sem kdysyk jak maly harant byl na družebnim pijonyrskim taboře, kaj sem se branil jet, ale musel sem, bo tata hornik to dostal přidělene v robotě a to se něodmitalo. Jak tam partyja zystila, odkad' sem, hned mi dali přezdivku „Ostravska klobasa“. Celkem mě to sralo, tuž sem ostatnim začal řekat' tež podle žradel, napřykład „Pardubicki perník“, či „Znojemska ogurka“. Ale přyznam se, nemělo to taki zvuk, jak ostravska klobasa, na keru sem už ke końcu pobyta celkem slyšel. Přypadal sem sy jak mantak temu, že sem z Ostravy.

2) 0-3b za:

získání na internetu co nejvíce slavných literárních pseudonymů (nikoliv pseudonymů moderních blogerů) i s pravými jmény autora.

3) 0-6b za:

vysvětlení, co mají společného věty z ukázky *Paru fajnych hlašek*, **jak se uvedený mluvnicko-literární jev jmenuje**, které dvě věty **k tomuto zařazení nepatří**, co znamená 6 označených vět doslovně = **vysvětlení podtržených jmen s velkými písmeny**

4) 0-4b za:

vytvoření osnovy celého textu na papír, doplnění svým novým názvem a zapsání i podle vlastního soudu hlavní myšlenky textu.

Úryvek k úkolům 5 a 6:

Tež sy spominam, jak sem jednoho **gizda** musel pořadně zbuchat', **bo** tvrdil, že Ostrava smrdí a ja tež. Jak sem potem s pijonyrami vyražal do Beskid, v duchu sem se mu omluval, bo ty navraty vlakem staly za to. U okna zme dycki ze zavřenými očami sutěžili, kdo **spiš** pozna hranice Ostravy po čuchu. A to, že sněži černobile jak na stare televizy Merkur po dvanaste večer, to sem tež bral jako normalni. Až ty hory mě přesvěčily, že **kajsyk** je chiba.

5) 0, nebo 1 bod za správnou odpověď, splněný úkol
k označeným slovům přidej jejich český překlad

6) 0, nebo 1 bod za správnou odpověď, splněný úkol
vysvětlí tyto úseky:

*ze zavřenými očami sutěžili, kdo **spiš** pozna hranice Ostravy po čuchu*

sněži černobile jak na stare televizy Merkur po dvanaste večer

Úryvek k úkolům 7 a 8:

Eště na vojně sem se něrad chlubil, odkavad' sem. Něstal sem o to jejich věčne posylani do sklepa, že pry se mi tam budě jako hornikovi lepší spat'. Tež sem se parurazy zbudil s gichtem natřeným černým kremem na buty. Stary mi potem vysvětloval, že sem ze spani řval, že chcu dom, tuž mi to chtěl ulehčit'. Tuž první rok fajne spominki. Po

roce už sem se aji naučil „bez problémů krásně pěkně česky“, bo kdo měl furt poslouchat' ty jejich blbe posměšky.

7) 0, nebo 1 bod za správnou odpověď, splněný úkol

Jak by se dalo nazvat chování ostatních vojáků jedním slovem?

8) 0, nebo 1 bod za správnou odpověď, splněný úkol

Kdo je **stary** v *stary mi potem vysvětloval...?*

a) nadřízený poddůstojník

b) služebně starší voják tzv.mazák

c) autorův intimní přítel

Úryvek k úkolům 9 a 10:

Nu ale co chcu **pravit'**. Jak tu člověk v te naši Ostravjence žije, skoro sy ani něuvědomuje, co všecko se tu změnilo. Někavno měli přjet na navštěvu znamy z Čech aji s děckama, tuž chtěli vědět, co tu. Hňupi se těšili na město obsazene hornikama v plne polni a jak budu překračovat' kusy uhla na ulici. Jak sem je povodil po znovuobnovenym Slezkim hradě, po minyměstečku vedle Černe luki a tež sme zabrusyli do dolu Michal a Hornickeho muzea, aby s te horničiny tež **cosyk** měli, byli nekoněc spokojeni. Vytahnul sem je aji navrch na radnicu a sam sem byl překvapeny, jak je ta naša Ostrava zelena. Oni nadšenim ani nědychali a určitě to něbylo tym, že jeho **robka** ma strach z vyšek. Nakoněc sme skončili na Stodolni a to sme ju ani neprošli celu. Jak odjižd'ali, vyslechnul sem sy sladke slova pro muj sluch: „Ty se máš, že tady bydlíš!“

Naraz sem pochopil, že muj děcki stud je v **dupě**. Včil sem hrady, že sem z Ostravy a že sem Ostravak.

Zdař buch!

10. března 2005

9) 0, nebo 1 bod za správnou odpověď, splněný úkol

k označeným slovům přidej jejich český překlad

10) 0-2body za správnou odpověď, splněný úkol

vysvětli tyto úseky (i s pomocí internetu):

hňupi se těšili na město obsazene hornikama v plne polni

nakonec sme skončili na Stodolni

„Ty se máš, že tady bydlíš!“

Celkový počet bodů skupiny: